

hrvatsko-talijanskih leksičkih i drugih Ćodira, dobivaju ozbiljnog konkurenta. Sve i da se moŹe predviĊjeti da Abruzzo i Molise nisu, sticajem povijesnih okolnosti, nikad zraĉili prema Istoku u onoj mjeri u kojoj su to radile ostale dvije

zone, iznenaĊjenja nisu iskljuĉena, tim prije Źto se na tom sektoru nije dosada uradilo skoro niŹta. Stoga se nadamo da Će DAM na tom pravcu biti od koristi i serbokroatistima.

Zarko Muljaĉić

Nicolas Ruwet, INTRODUCTION Ā LA GRAMMAIRE GĒNĒRATIVE (*Recherches en sciences humaines* 22),

Paris, 1967, Librairie Plon, str. 448.

Generativno-transformacijska gramatika iz dana u dan napreĊuje na Zapadu i na Istoku i osvaja pozicije u sredinama koje su nekoĉ pruŹale otpor »klasiĉnom«
strukturalizmu. Nemoguće je pratiti gotovo nepregledno mnoŹtvo knjiga i Ćlanaka koje na svim svjetskim jezicima (i na japanskom) unose novo uĉenje u sve veći broj nacionalnih lingvistika ili ga unapreĊuju na razini opće lingvistike. Do nedavna je kao najbolji priručnik za one koji su se htjeli uputiti u teoriju novog pravca slovila knjiga ameriĉkog germanista Emmona Bacha (*An Introduction to Transformational Grammars*, New York 1964, str. 205). Ona se, meĊutim, zaustavila na prvoj fazi Chomskijeva uĉenja. Novo, znatno opŹirnije djelo koje prikazujemo vodi raĉuna i o drugoj fazi tog uĉenja u kojemu je doŹla do izraŹaja i tzv. semantiĉka komponenta. Napisao ga je mladi belgijski romanist N. Ruwet, sada profesor na Harvardu. Ime N. Ruweta i otprije je poznato struĉnjacima. On je na francuski preveo i znaĉajnim komentarom popratio antologiju Jakobsonovih djela koja je, pod naslovom *Essais de linguistique gĒnĒrale*, izaŹla 1953. u Parizu u izdanju *Les ěditions de minuit*. N. Ruwet je uredio i 4. broj nove pariŹke revije *Langages* (prosinca 1966), u kome su, uz jasno pisanu i dobro dokumentiranu *Introduction* naŹeg autora, objavljeni prijevodi dvaju Chomskijevih raĊova, a zatim i bibliografija generativne gramatike i Ćlanak o francuskim pomoćnim glagolima, sve iz pera naŹeg pisca. Spomenimo uz put da je br. 1 iste revije, *Recherches sĒmanti-ques*, uredio Tzvetan Todorov, a br. 8, *La phonologie gĒnĒrative*, ameriĉki umje-

reni generativist Stanford A. Schane, pa tako imamo na francuskom jeziku obradene detaljno sve tri komponente, Źto je naroĉito vaŹno jer N. Ruwet namjerno fonoloŹkoj komponenti generativne gramatike posvećuje svega nekoliko strana (pogl. V, 4-2). Ako dodamo da se N. Ruwet s uspjehom okuŹao i u generativnim analizama umjetniĉkih tekstova (usp. N. Ruwet »L'analyse structurale de la poĉsie. A propos d'un ouvrage rĒcent«, *Linguistics* 2, 1963, str. 38-59; Id., »Analyse structurale d'un poĉme franĉais: un sonnet de Louise LabĒ«, *Linguistic* 3, 1964, str. 62-83), onda nam se nameće zakljuĉak da je teŹko bilo naći pogodnijiĉ Ćovjeka koji bi se prihvatio pisanja takvog priručnika. Ruwet nije dogmatiĉar ni hladni poklonik algebarskih majstorija kabinetskog formalizma, pa Će sigurno svojim umjerenim i kritiĉkim stavom viŹe koristiti usvajanju teorije i prakse nove Źkole nego Źto bi to bio u stanju da uradi neki beskompromisni Ćoktrinarac. Stoga Će njegova knjiga osobito dobro doći i naŹim lingvistima, tim viŹe Źto na naŹem jeziku nismo dosad iz tog podruĉja imali nego tri Ćlanka V. Ivira (*Suvremena lingvistika III*, Zagreb 1964, i treći, znaĉajan ali na Źalost prekratak rad »Principi i problemi transformacijske teorije«, *FiloloŹki pregled* 1966, I-IV, str. 17-31), sasvim kratke informacije u knjizi M. Iviĉ, *Pravci u lingvistici*, Ljubljana 1963, str. 143-147 (neŹto su opŹirnije u engleskom prijevodu iste knjige (*Trends in Linguistics*, The Hague 1965, str. 202-211) i sasvim kratke teoretske napomene u nekim raĊovima Milke i Pavla Iviĉa u kojima su studirali pojedine probleme naŹe

gramatike, odnosno fonologije (većina tih radova pisana je, kako je poznato, na stranim jezicima).

N. Ruwet je svoju monografiju podijelio na šest opsežnih poglavlja.

U uvodnom poglavlju tumači osnovne pojmove novog učenja (kompetencija, spjeverba, ovjerenost, stvaralaštvo koje se osniva na pravilima i stvaralaštvo koje mijenja pravila itd.) uspoređuje ih sa sličnim, ali u biti duboko različitim pojmovima brojnih lingvističkih škola u Evropi i SAD, od F. de Saussurea do danas, i dolazi do zaključka da je danas moguće vrednovati razne hipotetske modele jezika i kvalificirano utvrditi koji je od njih, uopće i za pojedini jezik, najbolji. U drugom i trećem poglavlju obračunava s nekoliko elementarnih sintaksičkih modela kao što su komunikacijski model konačnog stanja (*le modèle à états finis*), model neposrednih sastavnica (*l'analyse en constituants immédiats*) i dr., jer nijedan od njih nije u stanju da pravilno analizira dvoznačne rečenice i sintagme. U četvrtom poglavlju (*Le modèle transformationnel-I*, str. 173-246) prati razvoj »prvog Chomskog« i nalazi mu korijene kod Jespersena, Blinkenberga, Ballyja, Tesnière, Benveniste i osobito kod Z. S. Harrisa (što je još detaljnije obradila Martineova učenica Blanche Grunig u odličnom radu »Les théories transformationnelles. Exposé critique«, *La linguistique*, 1965, 2, str. 1-24; 1966, 1, str. 31-101). Začudo ni Ruwet, ni B. Grunig ne poznaju originalno učenje našeg romanista F. R. Mikuša, sada profesora u Lumumbašiju, Kongo-Kinšasa. Iako ga Chomsky nije poznavao, bio je red da se i o njemu nešto kaže. Najvažnije je, po našem mišljenju, peto poglavlje (*Le modèle transformationnel-II*, str. 247-318), jer se tu opisuje i definira »drugi Chomsky«, tj. najnovija faza cijelog smjera, kakva proizlazi iz monografije *Aspects of the Theory of Syntax* (1965) i iz kasnijih djela. U završnom poglavlju (*Conclusion. Structure profonde et structure superficielle*) rezimiraju se postignuti rezultati, ističu prednosti i originalnost generativno-transformacijskih načela i uspoređuju ova s idejama glosematičke škole i čuvenom *Grammaire de Port-Royal* koja sadrži in nuce neke od ideja vodilja nove škole. Ove danas počivaju na neuporedivo solidnijim temeljima, koji su plod trostoljetnog povijesnog razvoja što raz-

dvaja *Grammaire générale et raisonnée* (Paris 1660) od današnjice, kako je to u pojedinostima pokazao N. Chomsky u monografiji *Cartesian Linguistics*, New York, 1966.

Posljednji odjeljak šestog poglavlja razmatra odnos lingvistike i logike u vezi sa sve plodnijim radom na tzv. jezičnim univerzalijama. Poznato je kako strukturalisti nekih pravaca ne vole govoriti o onome što je opće u svim jezicima kojima se služi *homo sapiens*, jer drže da je svaki jezik sistem *sui generis*. Ovdje se ta alternativna uklanja: uzajamnosti se tiču dubinskih struktura, a razlike nastaju jer su sistemi transformacija i njihov rezultat, površinske strukture, osebniji za svaki jezik. U prvi se mah čini da postoji dijametralna oprečnost između konstrukcije sa tzv. dvostrukim pasivom u engleskome (*John has been given a book by Paul*) i francuskih prijevoda (*Jean a été donné un livre par Paul*) je u tom jeziku neovjerena rečenica). Dubinske strukture tih rečenica imaju istu strukturu: 1) *Paul + Prst (= prezent) + Perfekt + give + a + book + to + John*; 2) *Paul + Prst + Perfekt + donner + un + livre + à + Jean*. Slični se rezultati mogu dobiti i u tzv. egzotičnim jezicima (npr. u amerindijskom jeziku mohawk). Ispada, dakle, da je filogenetski momenat važniji od ontogenetskog a općeljudsko naslijeđe od relativno kratkotrajne historije pojedinca i jezične zajednice, što ne znači da društvene strukture nisu ostavile traga na jeziku zajednica koje su u njima živjele. *Qui bene distinguit bene docet*. Potrebno se znati zaustaviti na pravom mjestu dokle dopire općeljudsko, koje, razumije se, nije vječno, ali se mnogo sporije mijenja nego ono što je pojedinačno. A upravo u ta područja lingvističke teorije generativna gramatika unosi mnogo novoga, što će učiniti, kako se nadamo, da ta knjiga, spomenuta tri sveska revije *Langages* i još neki priručnici (npr. O. Thomas, *Transformational Grammar and the Teacher of English*, New York 1965, vrlo korisna zbog različite postupnosti i laka stila i neanglistima, odnedavna prevedena i na njemački: O. Thomas, *Transformationelle Grammatik und Englischunterricht*, München 1968) dospije u sve lingvističke biblioteke i na radni sto svakog lingvиста.

Žarko Muljačić